

Nr 24

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen jämte i ärendet väckta motioner.

Genom en den 14 november 1969 dagtecknad proposition, nr 164, vilken har hänvisats till utrikesutskottet, har Kungl. Maj:t — under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokoll över utrikesdepartementsärenden samma dag — föreslagit riksdagen att godkänna det av Föränta nationernas generalförsamling den 12 juni 1968 antagna fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen.

Till utrikesutskottet har vidare hänvisats

dels motion I: 1130 av herrar *Dahlén* och *Bengtson*, vari hemställas att riksdagen — i anslutning till vad som i motionerna sägs — uttalar sig för angelägenheten av internationella överenskommelser om reella nedrustningsåtgärder,

dels motionsparet I: 1132 av herr *Virgin m. fl.* och II: 1307 av herr *Holmberg m. fl.*, vari understrykes att det är »nödvändigt att varje tillfälle tillvaratages att påverka stormakterna i riktning mot en kärnvapennedrustning» och vari vidare hemställas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall ge till känna att om »godtagbara nedrustningsresultat på kärnvapenområdet icke har uppnåtts vid 5-årsrevisionen (enligt art. VIII: 3 i avtalet) Sverige kan komma att betrakta detta som ett extraordinärt förhållande enligt artikel X» samt

dels motion I: 1131 av herr *Lindblad*, vari hemställas att »riksdagen vid ratificeringen av icke-spridningsfördraget skall uttala att den förpliktelse om 25 år Sverige därmed åtar sig sträcker sig längre än vad riksdagen 1968 uttalade i fråga om svensk kärnvapenpolitik».

Utskottet. Icke-spridningsfördraget är det mest betydelsefulla framsteget på rustningskontrollens område sedan 1963 års fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, i yttre rymden och under vatten.

Sverige har, särskilt som medlem av nedrustningskommittén i Genève, haft tillfälle att aktivt ta del i de förhandlingar under vilka fördragstexten har utarbetats. En del av de synpunkter som Sverige har lagt fram har beaktats vid utformningen av texten, andra önskemål har inte vunnit gehör. Bl. a. har de svenska förslagen om kontrollartikeln och om fredlig användning av kärnsprängningar lämnats utan beaktande.

Utskottet beklagar att det — trots en internationellt uppmärksammas insats av den svenska delegationen — inte varit möjligt att få de svenska önskemålen inarbetade i fördragstexten. Om så skett skulle icke-spridningsfördragets nedrustningseffekt ha ökat.

Även om icke-spridningsfördraget alltså inte i alla delar har utformats på ett sätt som motsvarar svenska önskemål och synpunkter, vill utskottet förorda att riksdagen bemyndigar regeringen att ratificera fördraget. En svensk ratifikation skulle stå i överensstämmelse med Sveriges allmänna politik att verka för avspänning, rustningskontroll och nedrustning. En anslutning till fördraget skulle vara ett led i våra strävanden att gynnsamt påverka det internationella klimatet och förbättra förutsättningarna för fortsatta överenskommelser på rustningskontrollens och nedrustningens område. Det är inte uteslutet att en svensk ratificering kan komma att åberopas som exempel när andra stater beslutar sig för att ansluta sig till fördraget. En ratifikation av Sverige och av andra stater som har tekniska förutsättningar att tillverka kärnvapen skulle kunna öka möjligheterna att — med hänvisning till fördragets bestämmelser om fortsatta nedrustningsförhandlingar — öva inflytande på de för utvecklingen i stort ansvariga stormakterna. Förnyade ansträngningar bör, som framhålls i motionerna I: 1130 samt II: 1132 och II: 1307, göras för att få de närmast berörda staterna att gripa sig an uppgiften att avsluta internationellt bindande och kontrollerbara överenskommelser om verklig nedrustning, bl. a. i form av ett totalt provstopp, frysning av produktionen av klyvbart material samt minskning av bestående kärnvapenlager.

Utskottet understryker angelägenheten av internationella överenskommelser om förbud mot eller begränsning av tillverkning och bruk av bakteriologiska och kemiska stridsmedel. Det är också angeläget att de möjligheter till en begränsning av de strategiska vapnen som kan öppnas vid de s. k. SALT-förhandlingarna utnyttjas i FN:s och nedrustningskommitténs arbete.

I motion I: 1131 hemställs att riksdagen vid ratificeringen av icke-spridningsfördraget skall uttala att den förpliktelse om 25 år som Sverige åtar sig sträcker sig längre än vad riksdagen 1968 uttalade i fråga om svensk kärnvapenpolitik. Enligt utskottets mening skulle en svensk anslutning till fördraget innebära en internationell kodifiering av statsmakternas beslut att inte anskaffa kärnvapen (prop. 1968: 10, SU 122, rskr. 281).

Motionerna I: 1132 och II: 1307 understryker, som ovan har sagts, angelägenheten av att stormakterna förmås gripa sig an uppgiften att avsluta verkliga nedrustningsöverenskommelser. Denna del av motionerna har redan behandlats. Därutöver föreslås i motionerna att regeringen i samband med depositionen skall uttala att om godtagbara nedrustningsresultat på kärnvapenområdet inte har uppnåtts vid den 5-årsrevision varom talas i art. VIII: 3, Sverige kan komma att betrakta detta som en sådan extraordinär

händelse som enligt art. X ger fördragsslutande part rätt att uppsäga avtalet. Utskottet finner inte anledning ingå på en tolkning av artiklarna VIII: 3 och X i fördraget, varför motionerna avslås.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition godkänner det av Förenta nationernas generalförsamling den 12 juni 1968 antagna fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen,

2. att riksdagen måtte anse motion I: 1130 samt motionerna I: 1132 och II: 1307 — de båda sistnämnda såvitt avser önskemålet om påverkan av stormakterna att avtala om kärnvapenedrustning — besvarade med vad utskottet ovan anfört,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 1132 och II: 1307 såvitt avser motionerna i övrigt,

4. att riksdagen avslår motion I: 1131.

Stockholm den 3 december 1969

På utrikesutskottets vägnar:

ARNE GEIJER

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Arne Geijer (s), Birger Andersson (s)*, Virgin (m)*, Bengtson (cp), Dahlén (fp), Palm (s), fröken Mattson (s) och herr Axel Andersson (fp)*;

från a n d r a kammaren: herrar Alemyr (s)*, Skoglund (s), Mellqvist (s)*, Holmberg (m), fru Lewén-Eliasson (s) och herrar Eliasson i Sundborn (cp) och Ohlin (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Holmberg (m) och Virgin (m).